

Nález č. 30/1998 Sb. – počítání času a lhůt v ústavním právu

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem České republiky

Ústavní soud rozhodl dne 17. prosince 1997 v plénu o návrhu prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb. , kterým se mění zákon České národní rady č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů,
takto:

Dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů se zákon č. 243/1997 Sb. , kterým se mění zákon České národní rady č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zrušuje.

Odůvodnění

I.

Dne 3. října 1997 obdržel Ústavní soud návrh prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb. , kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, a to z důvodu jeho přijetí způsobem odporujícím čl. 50 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava").

Porušení čl. 50 Ústavy spatřuje prezident republiky v následujících okolnostech: Uvedený zákon byl dne 13. června 1997 podle § 98 odst. 1 zákona č. 90/1995 Sb. , o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, předsedou Poslanecké sněmovny postoupen prezidentu republiky a téhož dne doručen Kanceláři prezidenta republiky. Dne 28. června 1997 byl prezidentem republiky vrácen Poslanecké sněmovně, doručen jí byl v nejbližší následující pracovní den, tj. v pondělí dne 30. června 1997. Dle přesvědčení prezidenta republiky počátek 15denní lhůty pro vrácení zákona začal běžet dnem následujícím po dni postoupení zákona, a to v souladu se zvyklostí, jež se vyvinula od účinnosti Ústavy . V daném případě to znamená, že lhůta k vrácení zákona č. 243/1997 Sb. měla začít běžet dne 14. června 1997.

Usnesením ze dne 5. září 1997 č. 244/1997 Sb. Poslanecká sněmovna deklarovala svoje rozhodnutí nehlasovat znovu o zákonu č. 243/1997 Sb. přijatém dne 12. června 1997 a vráceném prezidentem republiky, a to vzhledem k tomu, že dle jejího přesvědčení nebyla splněna podmínka stanovená v čl. 50 odst. 1 Ústavy .

Zákon, jímž se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, byl publikován ve Sbírce zákonů pod č. 243/1997 Sb. , když byl podepsán předsedou Poslanecké sněmovny a předsedou vlády.

Návrh prezidenta republiky poukazuje na skutečnost, že v českém právním řádu je obecně uznáván právní princip, dle něhož, případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Vzhledem k tomu, že vrácení zákona je ústavním aktem prezidenta republiky, při němž ho nikdo nemůže zastoupit, jakož i vzhledem k právní a politické závažnosti tohoto aktu, nelze dle přesvědčení prezidenta republiky 15denní

lhůtu dle čl. 50 odst. 1 Ústavy zkracovat.

Jelikož je prezident republiky přesvědčen o včasnosti uplatnění své ústavní pravomoci vrátit zákon Parlamentu a jelikož Parlament nepostupoval dle ustanovení čl. 50 odst. 2 Ústavy , navrhuje zrušení napadeného zákona z důvodu nedodržení Ústavou předepsané procedury.

K návrhu prezidenta republiky byly přiloženy:

- kopie příslušné stránky tzv. referátníku Kanceláře prezidenta republiky (č. j. L 134/97; 5414/97), jíž se osvědčuje doručení zákona ze dne 12. června 1997, kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, prezidentu republiky k podpisu, a to dne 13. června 1997,
- kopie dopisu ze dne 28. června 1997 č. j. 5414/97, jímž byl prezidentem republiky zákon vrácen Poslanecké sněmovně, s vyznačením data jeho doručení 30. června 1997,
- kopie dopisu předsedy Poslanecké sněmovny prezidentu republiky ze dne 3. července 1997 č. j. 2654/97 SP, ve kterém je konstatováno překročení 15denní lhůty, pročež k vrácení zákona nelze přihlídnout, a dále je zákon opětovně prezidentu předkládán k podpisu,
- kopie dopisu prezidenta republiky předsedovi Poslanecké sněmovny ze dne 7. července 1997 č. j. 5920/97, ve kterém je vyjádřeno neměnné stanovisko vrátit předmětný zákon Poslanecké sněmovně, jakož i přesvědčení, že tak bylo učiněno v Ústavou stanovené lhůtě, pročež je v dopise předseda Poslanecké sněmovny požádán o opětovné předložení vráceného zákona Poslanecké sněmovně.

II.

Podle ustanovení § 42 odst. 3 a § 69 zákona č. 182/1993 Sb. , o Ústavním soudu, byl předmětný návrh zaslán k vyjádření Poslanecké sněmovně. Zároveň si podle § 42 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. Ústavní soud vyžádal jako listinné důkazy od Poslanecké sněmovny předložení listiny, jíž prezident republiky vrátil zákon Poslanecké sněmovně, a ověřené fotokopie záznamu o převzetí této listiny Poslaneckou sněmovnou v příslušné knize pošty.

Ústavní soud obdržel vyjádření Poslanecké sněmovny dne 13. listopadu 1997. Uvádí se v něm, že v případě vrácení zákona č. 243/1997 Sb. prezidentem republiky Poslanecké sněmovně tato dne 5. září 1997 přijala usnesení, že o přijatém zákonu nebude znovu hlasovat, poněvadž jí nebyl vrácen do 15 dnů poté, co byl postoupen prezidentu republiky.

Stanovisko Poslanecké sněmovny je zdůvodněno tím, že pokud jde o způsob počítání lhůty uvedené v čl. 50 odst. 1 Ústavy , Ústava sama neobsahuje speciální ustanovení o počítání lhůt. Jelikož lhůta uvedená v čl. 50 odst. 1 Ústavy není v Ústavě samotné ani v žádném jiném zákoně blíže interpretována, nedá se vykládat dle názoru obsaženého ve vyjádření jinak než doslovně. Dále se upozorňuje na skutečnost, že za vrácení zákona je nutno považovat nikoliv akt podepsání rozhodnutí o vrácení, nýbrž skutečné vrácení, tedy okamžik, kdy bylo rozhodnutí dopraveno adresátovi, tj. okamžik doručení. Ve vyjádření se sice rozlišuje mezi rozhodnutím o vrácení zákona k opětovnému projednání Poslanecké sněmovně a doručení tohoto rozhodnutí,

nicméně se v něm dochází k závěru, že pro oba tyto akty platí jedna lhůta. Doručení je tímto časově ztotožněno s vrácením, z čehož je dovozováno, že lhůta 15 dnů musí být dodržena bez ohledu na to, zda se jedná o den pracovní či jiný.

Ve vyjádření se odmítá analogické použití jiných právních předpisů o doručování, neboť existuje rozdílná úprava u různých doručování a není zřejmé, který z předpisů by měl být aplikován. Odmítá se dále existence obecně uznávaného právního principu týkajícího se počítání času procesních lhůt, jelikož speciální úprava platí pouze pro lhůty stanovené v jednotlivých zákonech, a tudíž ji nelze aplikovat při interpretaci lhůt stanovených v Ústavě.

Chápáním lhůty obsažené v čl. 50 odst. 1 Ústavy v procesním smyslu by tato, dle názoru obsaženého ve vyjádření, ztrácela jakýkoli smysl. Důvodem tohoto závěru je požadavek právní jistoty a neprodlovování legislativního procesu.

Vyjádření dále odmítá nemožnost doručení prezidentem republiky vráceného zákona Poslanecké sněmovně v den pracovního klidu, pracovního volna nebo ve svátek, protože na upozornění Kanceláře prezidenta republiky je Kancelář Poslanecké sněmovny připravena zajistit přijetí rozhodnutí prezidenta republiky i v uvedených dnech.

Na základě uvedených argumentů je ve vyjádření vysloveno přesvědčení, že Poslanecká sněmovna postupovala v souvislosti s vrácením přijatého zákona prezidentem republiky v souladu s Ústavou. Rovněž je připojena kopie dopisu prezidenta republiky ze dne 28. června 1997 č. j. 5414/97, kterým vrátil zákon č. 243/1997 Sb. a na němž je vyznačeno datum jeho doručení Poslanecké sněmovně dne 30. června 1997, a vyjádření vedoucího Kanceláře Poslanecké sněmovny ke způsobu doručování zákonů mezi Kanceláři Poslanecké sněmovny a Kanceláři prezidenta republiky. Dle tohoto je převzetí dopisu prezidenta republiky, kterým zákon vrací, ze strany Kanceláře Poslanecké sněmovny stvrzeno na tzv. referátníku Kanceláře prezidenta republiky podpisem toho, kdo zákon přebírá, s uvedením data převzetí. Převzetí dopisu ze dne 28. června 1997 je tedy stvrzeno dne 30. června 1997 podpisem na tzv. referátníku, který je uložen v Kanceláři prezidenta republiky, protože jeho ověřená kopie nemůže být předložena Poslaneckou sněmovnou.

Na ústním jednání dne 17. prosince 1997 předseda Poslanecké sněmovny doplnil své písemné vyjádření v tom smyslu, že za počátek lhůty obsažené v čl. 50 odst. 1 Ústavy nutno považovat den postoupení zákona prezidentu republiky, a nikoli den následující. V daném případě by pak konec uvedené lhůty připadl na pátek 27. června 1997, v důsledku čehož by její nedodržení prezidentem republiky bylo nepochybné.

V replice pracovnice Kanceláře prezidenta republiky pověřené prezidentem jednat jeho jménem před Ústavním soudem byla konstatována námitka vytvoření ústavní zvyklosti, dle níž se počátek uvedené lhůty počítá dnem následujícím po dni postoupení zákona prezidentu republiky. Existence takovéto zvyklosti předsedou Poslanecké sněmovny nebyla uznána.

III.

Z návrhu prezidenta republiky a jeho příloh, vyjádření Parlamentu a jeho příloh, z Parlamentního zpravodaje č. 10/96-97, jakož i těsnopiseckého záznamu z projednání

zákona č. 243/1997 Sb. v Poslanecké sněmovně bylo zjištěno následující:

Návrh novely zákona ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, byl schválen Poslaneckou sněmovnou dne 22. května 1997 a Senátem dne 12. června 1997.

Zákon byl dne 13. června 1997 postoupen prezidentu republiky. Prezident republiky rozhodl dne 28. června 1997 o vrácení zákona, jímž se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , ve znění pozdějších předpisů, Poslanecké sněmovně k opětovnému projednání, přičemž vrácený zákon byl Poslanecké sněmovně doručen dne 30. června 1997.

Dopisem ze dne 3. července 1997 č. j. 2654/97 SP předseda Poslanecké sněmovny konstatuje překročení 15denní lhůty, v důsledku čehož dle jeho přesvědčení nelze k vrácení zákona přihlídnout, protože opětovně prezidentu republiky zákon předkládá k podpisu. Prezident republiky v odpovědi ze dne 7. července 1997 č. j. 5920/97 trvá na svém rozhodnutí vrátit předmětný zákon Poslanecké sněmovně, jakož i na přesvědčení, že tak bylo učiněno v Ústavou stanovené lhůtě. V dopise se dále uvádí, že v situaci, když 15. den lhůty připadl na den pracovního volna, tj. na sobotu 28. června 1997, prezident republiky předpokládal, že v tomto i obdobných případech při uskutečňování ústavních pravomocí omezených lhůtami se bude postupovat tak, jak je běžné ve všech standardních právních systémech. Poukazuje se v něm dále na skutečnost, že jak naše, tak i většina zahraničních ústav přímo neupravuje běh a ukončení lhůt, přičemž se vždy postupuje tak, že případně-li poslední den lhůty na den pracovního klidu (sobota, neděle, svátek), končí lhůta nejbližší následujícím pracovním dnem. Z uvedených důvodů prezident republiky v dopise žádá předsedu Poslanecké sněmovny o opětovné předložení vráceného zákona Poslanecké sněmovně.

Na návrh ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny tato dne 5. září 1997 poměrem hlasů 154 pro, 2 proti, při 22 zdrževších se, rozhodla, že nejprve bude hlasovat o tom, splnil-li prezident republiky lhůtu pro vrácení zákona nebo ne, a poté bude hlasovat o samotném zákonu.

Téhož dne se Poslanecká sněmovna usnesla poměrem hlasů 97 pro, 77 proti a 9 zdrževších se na tom, že nebude znovu hlasovat o zákonu, kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , ve znění pozdějších předpisů, přijatém dne 12. června 1997 a vráceném prezidentem republiky, vzhledem k tomu, že nebyla splněna podmínka stanovená v čl. 50 odst. 1 Ústavy . Uvedené usnesení bylo publikováno pod č. 244/1997 Sb.

Zákon, kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , ve znění pozdějších předpisů, byl poté dne 30. září 1997 vyhlášen v částce 82 Sbírky zákonů pod č. 243/1997 Sb.

IV.

Dle ustanovení § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. Ústavní soud v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů posuzuje obsah zákona nebo jiného právního předpisu z hlediska jejich souladu s ústavními zákony, mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy , popřípadě zákony, jedná-li se o jiný právní předpis, a zjišťuje, zda byly přijaty a vydány v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

Předmětem posouzení ve věci návrhu prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb. je poslední z uvedených hledisek, tj. posouzení dodržení ústavně předepsaného způsobu přijetí zákona.

Součástí tohoto postupu je právo prezidenta republiky vrátit přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního Parlamentu s odůvodněním do 15 dnů ode dne, kdy mu byl postoupen (čl. 50 odst. 1 Ústavy). Pokud prezident republiky uvedeného práva využije, ústavně předepsaný postup přijetí zákona pokračuje jeho opětovným projednáním v Poslanecké sněmovně (čl. 50 odst. 2 Ústavy).

Jestliže zákon byl prezidentem republiky vrácen po lhůtě stanovené v čl. 50 odst. 1 Ústavy , stává se platným bez jeho dalšího projednání v Poslanecké sněmovně vyhlášením ve Sbírce zákonů (čl. 52 Ústavy , § 5 zákona č. 545/1995 Sb. , o Sbírce zákonů České republiky). Pokud však byl vrácen v uvedené lhůtě, je jeho další neprojednání Poslaneckou sněmovnou porušením ústavně předepsaného způsobu přijetí zákona.

IV/a

Stanovisko Poslanecké sněmovny konstatující nedodržení Ústavou předepsané lhůty pro uplatnění suspenzivního veta prezidentem republiky se zakládá na následujících argumentech:

Prvním je odmítnutí existence obecných pravidel pro počítání času v českém právu, jakož i odmítnutí možnosti analogie mezi právem ústavním a jinými odvětvími českého práva (a to i práva veřejného, konkrétně práva správního).

Absence ústavní úpravy počítání času, jakož i zmíněná absence obecných právních pravidel pak dle názoru Poslanecké sněmovny odůvodňuje doslovný výklad ústavních lhůt. Tento výklad je dále podepřen požadavkem právní jistoty a neprodlužování legislativního procesu.

Argumentem třetím je deklarovaná připravenost Kanceláře Poslanecké sněmovny převzít na požádání (na základě avíza) prezidentem republiky vrácený zákon i v den pracovního klidu.

Čtvrtým argumentem je interpretace čl. 50 odst. 1 Ústavy , dle níž za vrácení zákona je nutno považovat nikoliv akt podepsání rozhodnutí o vrácení, nýbrž skutečné vrácení, tedy okamžik, kdy bylo rozhodnutí doručeno adresátovi, tj. okamžik doručení.

Konečně argumentem posledním, pátým, je konstatování, dle něhož za počátek lhůty obsažené v čl. 50 odst. 1 Ústavy nutno považovat den postoupení zákona prezidentu republiky, a nikoli den následující. V daném případě by pak konec uvedené lhůty připadl na pátek 27. června 1997, v důsledku čehož by její nedodržení prezidentem republiky bylo nepochybné.

Návrh prezidenta republiky naproti tomu stojí na stanovisku přítomnosti obecných právních principů v českém právním řádu, jejichž příkladem jsou i obecně platná pravidla pro počítání právních lhůt. Prezident republiky vychází ve své argumentaci dále z předpokladu, že v tomto i obdobných případech při uskutečňování ústavních pravomocí omezených lhůtami se bude postupovat tak, jak je běžné ve všech standardních právních systémech. Poukazuje v této

souvislosti na skutečnost, že jak naše, tak i většina zahraničních ústav přímo neupravuje běh a ukončení lhůt.

IV/b

Ve vyspělých demokraciích problematika počítání času v ústavním právu potíže nečiní. Pravidlem je stav, kdy ústava přímo pravidla pro počítání času neupravuje, přičemž pro tento účel existují v právu i v ústavně-politické praxi akceptované postupy.

Ve Spolkové republice Německo ústava (Základní zákon) počítání lhůt výslovně neupravuje. Rozhodnutí spolkového prezidenta jsou přitom Základním zákonem omezena lhůtou ve dvou případech: při rozhodování o jmenování spolkového kancléře nebo o rozpuštění Spolkového sněmu (čl. 63) a při rozhodování o rozpuštění Spolkového sněmu po vyslovení nedůvěry (čl. 68). V německém právu, a to i v právu ústavním, platí obecný princip, dle něhož na počítání lhůt se vztahují ustanovení občanského zákoníku (BGB), pokud neexistují speciální ustanovení. Základní zákon speciální ustanovení neobsahuje [viz Schenke, Kommentar zum Bonner Grundgesetz (Bonner Kommentar), bearb. v. H. J. Abraham u. a., 9 Bde., Hamburg 1950ff., Loseblatt, Stand März 1997, Art. 63, S. 52, Art. 68. S. 87].

Nadto je problematika počítání lhůt k úkonům prováděným ve vztahu ke Spolkovému sněmu upravena i v zákonu o jednacím řádu Spolkového sněmu. Dle § 124 uvedeného zákona tyto lhůty počínají plynout dnem následujícím po rozhodném dni, a pokud posledním dnem lhůty úkonu prováděného ve vztahu ke Spolkovému sněmu je sobota, neděle nebo zákonem uznaný svátek, nastupuje na jeho místo nejbližší následující pracovní den.

Příkladem ústavy, která některé aspekty počítání času upravuje přímo, je Ústava Spojených států amerických. Je to právě případ prezidentova suspenzivního veta, kdy ústavodárce výslovně upravil i její plynutí a skončení: "Nevrátí-li prezident návrh zákona do deseti dnů (neděle nepočítaje) ode dne, kdy mu byl předložen, stává se zákonem i bez jeho podpisu." (čl. 1, oddíl 7. Ústavy Spojených států amerických).

IV/c

V posuzované věci je předmětem rozhodování Ústavního soudu ve skutečnosti nikoli pouze spor o plynutí lhůt v ústavním právu, nýbrž, a to především, spor o chápání práva v demokratické společnosti.

Ústava České republiky skutečně neobsahuje speciální úpravu počítání času, tedy ani úpravu posuzování počátku a ukončení lhůt, a to na rozdíl od ostatních odvětví práva.

Dle § 122 odst. 1 občanského zákoníku platí: "Lhůta určená podle dní počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek." Dále § 122 odst. 3 občanského zákoníku stanoví: "Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den." Ze systematického výkladu občanského zákoníku přitom vyplývá, že uvedená ustanovení se vztahují na oba typy hmotněprávních civilních lhůt, tj. promlčecí a prekluzivní (promlčení je upraveno v hlavě osmé občanského zákoníku, uvedené ustanovení je však obsaženo v hlavě deváté zakotvující vymezení některých pojmů, nevztahuje se

tudíž pouze na promlčení, nýbrž také na prekluzi).

Dle § 57 odst. 1 občanského soudního řádu platí: "Do běhu lhůty se nezapočítává den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty; to neplatí, jde-li o lhůtu určenou podle hodin." Ustanovení § 57 odst. 2 občanského soudního řádu pak určuje následující: "Případně-li konec lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den."

Dle § 60 odst. 1 trestního řádu platí: "Do lhůty určené podle dní se nezapočítává den, kdy se stala událost určující počátek lhůty." Pro stanovení konce lhůty je v § 60 odst. 3 trestního řádu obsažena tato úprava: "Případně-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den."

Dle § 27 odst. 2 správního řádu platí: "Do lhůty se nezapočítává den, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty", přičemž "Případně-li konec lhůty na den pracovního klidu, je posledním dnem lhůty nejbližší příští pracovní den".

Skutečnost, že Ústava neobsahuje speciální ustanovení o počítání času, je přirozená z hlediska komparativního i z hlediska věcného.

Bylo již zmíněno, že ústavy demokratických zemí pravidelně neobsahují speciální ustanovení o počítání času, takže v tomto směru Ústava České republiky není žádnou výjimkou.

Moderní demokratická psaná ústava je společenskou smlouvou, kterou se lid představující ústavodárnou moc (pouvoir constituant) ustavuje v jedno politické (státní) těleso, zakotvuje vztah individua k celku a soustavu mocenských (státních) institucí. Dokument institucionalizující soustavu základních obecně akceptovaných hodnot a formující mechanismus a proces utváření legitimních mocenských rozhodnutí nemůže existovat mimo veřejností akceptovaného kontextu hodnot, spravedlnostních představ, jakož i představ o smyslu, účelu a způsobu fungování demokratických institucí. Jinými slovy, nemůže fungovat mimo minimálního hodnotového a institucionálního konsenzu. Pro oblast práva z toho plyne závěr, že pramenem práva obecně, jakož i pramenem práva ústavního, a to i v systému psaného práva, jsou rovněž základní právní principy a zvyklosti.

Tuto tezi potvrzují nejen teoretické analýzy, ale především dějiny 20. století spjaté s existencí totalitních států. Mechanické ztotožnění práva s právními texty se stalo vítaným nástrojem totalitní manipulace. Učinilo zejména z justice poslušný a nemyslicí nástroj prosazování totalitní moci.

Dalším naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jeho jazykového výkladu.

Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevdělanosti, smysl a účel právní normy činí z práva nástroj odcizení a absurdity.

Akceptace i dalších pramenů práva, kromě práva psaného (zejména obecných právních principů), evokuje otázku jejich poznatelnosti. Jinými slovy, evokuje otázku, zda je jejich formulování věcí libovůle nebo zda lze stanovit při jejich formulování do určité míry objektivizovatelné postupy.

Demokratický systém čelí možné libovůli při formulování "nepsaného práva" dvojitým způsobem. Nesdílí v našem prostředí tak hluboce zakořeněnou skepsi k možnosti činit odpovědná individuální rozhodnutí a předkládat je na základě přesvědčivé argumentace veřejnosti k posouzení. První garance vůči libovůli je tudíž kulturní a mravní kontext odpovědnosti. Tím druhým je soustava demokratických institucí utvářející dělbu moci. Jinými slovy, tou první je garance autonomní, druhou garance heteronomní normotvorby.

Ke znakům vymezujícím společenství lidí patří vymezitelný okruh společně sdílených hodnot, jakož i představ o racionalitě (účelnosti) chování. Společenství, jež nedisponuje tímto znakem, lze udržovat pouze silou (mocí).

Typickým příkladem vymezitelnosti i nepsaných právních pravidel lidského chování je právo obyčejové. Pro vznik právního obyčeje je nutné obecné přesvědčení o potřebě dodržovat obecné pravidlo chování (*opinio necessitatis*) a dále jeho zachovávání po dlouhou dobu (*usus longaevus*, resp. *longa consuetudo*). Obě tato hlediska jsou definičními hledisky i pro vymezení obecného právního pravidla (hlediskem odlišujícím obecný princip a právní obyčej je zejména míra jejich obecnosti).

V systému psaného práva má přitom obecné právní pravidlo charakter samostatného pramene práva pouze *preater legem* (čili, pokud psané právo nestanoví jinak).

I v českém právu takto platí a je běžně aplikována řada obecných právních principů, které nejsou výslovně obsaženy v právních předpisech. Příkladem je právní princip, dle něhož neznalost práva neomlouvá, nebo princip nepřipustnosti retroaktivity, a to nejenom pro odvětví práva trestního. Jiným příkladem jsou výkladová pravidla a *contrario*, a *minore ad maius*, a *maiore ad minus*, *reductio ad absurdum* apod. Dalším, a to moderním ústavním nepsaným pravidlem, je řešení kolize základních práv a svobod principem proporcionality. Mezi tyto obecně uznávané právní principy bez jakékoli pochybnosti patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských. Tato skutečnost ústavodárci, resp. zákonodárci nijak nebrání, aby, pokud uzná za vhodné, vymezil počítání času výslovně odlišným způsobem. Příkladem tohoto postupu českého zákonodávce v odvětví práva ústavního je § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta počíná již dnem rozhodným pro její plynutí, a nikoli dnem následujícím, jak je obvyklé. V této souvislosti nutno poukázat i na rozdílnost dikce čl. 50 odst. 1 Ústavy, kdy lhůta počíná "ode dne", který je pro její plynutí rozhodný, a § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta "počíná dnem", který je pro její plynutí rozhodný.

Smyslem právního institutu lhůty je snížení entropie (neurčitosti) při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích (což hraje zejména důležitou roli z hlediska dokazování v případech sporů), urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených cílů. Tyto důvody vedly k zavedení lhůt již před tisíci lety.

Na straně druhé, pokud je uplatnění určitého práva, resp. pravomoci časově omezeno, je nezbytné vzít zřetel na určité skutečnosti (překážky) na straně subjektu tohoto práva či pravomoci, které, nikoli z jeho zavinění, jejich výkonu brání. Jinak řečeno, vytvořit konstrukci reálně umožňující právo, resp. pravomoc v daném časovém limitu uplatnit. Za tím účelem právní myšlení, opět již v dobách římských, vytvořilo myšlenkové konstrukce, fikce stavění lhůty (plynutí času), resp. posunutí jejího ukončení.

Tato obecná právní pravidla (v daném případě právní fikce), jež jsou svojí povahou právní reakcí na praktické problémy, v evropské právní kultuře platí po tisíciletí. Jak již bylo zmíněno, je v dispozici ústavodárce, resp. zákonodárce postupovat i jinak, v tomto případě však je povinen takový postup výslovně stanovit. Jelikož se tak v případě počítání lhůty dle čl. 50 odst. 1 Ústavy nestalo, nelze její počátek i ukončení interpretovat jinak než v souladu s obecně platnými principy.

Ve prospěch uvedeného závěru svědčí i další důvod, resp. interpretační přístup, jenž v této souvislosti považuje Ústavní soud za klíčový. V situaci, kdy mezi subjekty aplikujícími Ústavu dochází ke sporu o výklad určitého ustanovení, nutno tento spor řešit ve prospěch možnosti uplatnění ústavní pravomoci, jíž se dané ustanovení týká, čili z hlediska smyslu a účelu dotčeného ústavního institutu. Tímto v posuzované věci je dělba moci mezi ústavními orgány v zákonodárném procesu.

Ve stanoviscích k posuzované věci se objevuje i otázka právní povahy předmětné lhůty. Patnáctidenní lhůta dle čl. 50 odst. 1 Ústavy je lhůtou na doručení, nikoli lhůtou na "rozhodnutí", což ostatně prezident republiky ve svém návrhu na zrušení zákona č. 243/1997 Sb. ani netvrdí. Toto konstatování nic nemění na skutečnosti, že v předmětné věci, jelikož konec lhůty připadl na den pracovního klidu (sobota 28. června 1997), byl jejím posledním dnem nejbližší příští pracovní den (tj. pondělí 30. června 1997).

Konečně neobstojí ani argument Poslanecké sněmovny, když deklaruje svoji připravenost na požádání Kanceláře prezidenta republiky převzít vrácený zákon i v den pracovního klidu. Pokud zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, případně jiný právní předpis neobsahuje ustanovení vymezující rozsah působení Poslanecké sněmovny i ve dnech pracovního klidu, je deklarování její připravenosti převzít, po předchozím avízu Kanceláře prezidenta republiky, vrácený zákon i v den pracovního klidu právně irelevantní.

Ze všech uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že prezident republiky zákon č. 243/1997 Sb. , kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, vrátil Poslanecké sněmovně k opětovnému projednání ve lhůtě stanovené čl. 50 odst. 1 Ústavy . Tím, že uvedený zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů bez toho, že by o jeho přijetí Poslanecká sněmovna opětovně hlasovala, došlo postupem Poslanecké sněmovny k porušení čl. 50 odst. 2 Ústavy , pročež Ústavní soud zákon č. 243/1997 Sb. , kterým se mění zákon ČNR č. 246/1992 Sb. , na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zrušil.

Předseda Ústavního soudu:

JUDr. Kessler v. r.

Práva na uvedení odlišného stanoviska k odůvodnění nálezu v protokolu o jednání a na jeho připojení k rozhodnutí s uvedením svého jména podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb. , o Ústavním soudu, využila soudkyně JUDr. Ivana Janů.